

LUNDS
UNIVERSITET

"Ja, jag får stryk av min fru" – Trovärdighet och gestaltningsproblematik för manliga brottsoffer

av Astrid Nyström

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2017

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Eva Friis

ABSTRACT

There is limited research conducted into the field of male victims of intimate partner abuse. Although, recent Swedish studies show that male victimization from female offender may be equally prevalent as female victimization of partner abuse. Previous international examples suggest that male victims may be less likely to acknowledge themselves as “victims” and therefore less likely to take legal actions. Victims are more likely to mention exposure to partner abuse in a different legal setting, for example family court, than seeking legal advice as a victims of abuse. This study attempts to examine male victims of partner abuse from their contact with a lawyer. The study involves interviews with three Swedish lawyers with long-term experiences of male clients exposed to this specific type of abuse. The results are aimed from the lawyer’s type of view and attempt to show a unique aspect of male victims initial contact with the legal system. The results are furthered by a discussion on communicated information, the coerciveness of contact-structure, and the performance of formal roles and institutionalized gender roles.

KEY WORDS: PARTNER VIOLENCE, IPV, MALE VICTIMS, VICTIMS, ABUSE, LAWYER,

Innehållsförteckning

Inledning

1. Syfte och frågeställning

1.1 Avgränsningar

2. Tidigare forskning

2.1 Tidigare forskning – ur en metodologisk synvinkel

2.2 Tidigare forskning – statistik över förekomsten av våld mot män i nära relationer

2.3 Tidigare forskning – relevant forskning och tidigare teoretiseringar

3. Teoretisk bakgrund

3.1 Kort om val av teorier

3.2 Presentation av valda teorier

3.2.1 Miggiaccio och marginaliseringsteorin

3.2.2 Butler och Goffmans teorier om roller och kön

4. Metod

4.1 Kvalitativa intervjuer – urval

4.2 Kvalitativa intervjuer - intervjustruktur

4.3 Kritik av metod

5. Lagrum

6. Resultat

6.1 Frågor och kort presentation av intervjupersoner

6.2 Prata eller inte prata om det – Har offren berättat något tidigare?

6.3 Prata eller inte prata om det – Med sin manliga/kvinnliga advokat?

6.4 Samtal om eventuell anmälan och efterföljande rättsprocess

7. Analys

7.1 Samtalet – roller, rollförväntningar, och formalitet

7.2 Mannens ansikte

7.3 Mannens styrka

8. Slutsatser och förslag på vidare forskning

Källor

Inledning

Drygt var femte person utsätts för våld i en nära relation under sin livstid (Brottsförebyggande rådet, 16/2014). Kvinnliga offer för manligt våld uppmärksammas ofta och det finns omfattande forskning på detta område. Något som sällan belyses emellertid är manliga offer för kvinnligt våld i en nära relation, och denna offergrupps speciella problematik, trots att dessa fall kan vara lika frekventa (Lövestad & Krantz 3/2012). Lövestad & Krantz (3/2012) kartläggning över utsatthet för våld i nära relationer i Sverige visar att män och kvinnor utsätts lika ofta för våld i en nära relation. Män tenderar dock att anmäla händelser mer sällan och försöka tona ner vad som skett när de berättar eller frågas om det (Lövestad & Krantz 6/2012). Lövestad & Krantz resultat överensstämmer med mycket av den internationella forskningen på området, vilket kommer att presenteras vidare i detta arbete. Tidigare internationell forskning (ex; Migliaccio 2002, Joselyne 2009) visar på en oförenlighet mellan rollen som man och rollen som offer för partnervåld. Oförenligheten kan till exempel påvisas vid en anmälan till polis, i ett advokatsamtal, eller hos ett samtal till en offerjour, där mottagaren kan se offret som mindre *trovärdigt* eftersom det är manligt (Migliaccio, 217/2002). Burcar (2005, 2015) har efter intervjuer med utsatta män beskrivit en del av vad ett samtal med rättsväsende/brottsofferjourer kan innebära, med resultat som visar på en stor ojämlikhet i hur rättssystemet och rättsrepresentanter bemöter manliga brottsoffer. Joselyne (2011) och George & Yarwood (2004) är internationella exempel på forskning som beskriver liknande samtal och drar liknande slutsatser, och gör detta i likhet med Burcar (2005, 2015) efter intervjuer med offret.

Samtidigt är en av de mest grundläggande principerna i svensk lagstiftning att domstolens rättsutövande ska ske med beaktande till ”allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet” (Regeringsformen, 1:9). Ur ett rättssociologiskt perspektiv är det viktigt att se till rättens och samhällets samspel. Rätten, både som studieobjekt och i rent utövande form, är auktoritativt uppbyggd och behandlar juridikens förhållande till samhället i övrigt (Hydén, 23/2002). Vid studie av rättsliga normer (exempelvis RF 1:9), som är anvisande i hänsyn till rättsutövning, kan slutsatser dras om rättsliga och samhällsliga förändringsprocesser och i sin tur rättskipningens legitimitet (Hydén, 29/2002). Det kan därav finnas ett stort intresse av att studera utövandet och efterföljandet av rättsliga normer från rättsrepresentanter för att vidare kunna analysera ”storskaliga sociala dilemman” (Hydén, 31/2002). Med RF 1:9 i åtanke,

existerar alltså en presumtion av att rätten ska, sakligt och opartiskt, beakta allas likhet inför lagen. Samtidigt, som tidigare nämnt, visar tidigare forskning att manliga offer för relationsvåld ses som mindre trovärdiga offer i en rättsprocess. Det finns alltså en konflikt mellan rättsliga normer och rättens praktiska utövande.

Ett relativt öppet, både rättsligt och socialt bundet studieobjekt, är advokater. Vad som framställs, beskrivs, och hur det behandlas och mottages när ett manligt offer för kvinnligt våld i en nära relation berättar om detta – i till exempel ett samtal med en advokat, är ett område som, efter vad jag funnit enligt mina metodval, inte forskats inom i Sverige tidigare. Det empiriska material som ligger till grund för detta arbete är ett flertal intervjuer som jag har genomfört med tre advokater med konkret erfarenhet av samtal med manliga offer. Det som beskrivs är advokaternas egna beskrivningar av samtal med utsatta män och deras upplevelse av hur ett samtal med ett manligt offer för relationsvåld går till. Dessa samtal genomförs ofta under relativt informella former och, enligt intervjupersonerna, uppkommer ämnet relationsvåld och eventuell utsatthet för detta ofta i samband med samtal om andra brott. Fokus på advokater har uppkommit då detta för många utsatta män är en av de första kontakterna med rättsväsendet (Lövestad & Krantz (3/2012)). Eftersom det i en markant del av statistiken handlar om *gemensamt* våld, är det ibland först efter det att partnern eller någon utomstående anmält händelsen som även mannens utsatthet belyses. Ett exempel på detta är just i ett samtal med sin advokat. Min analys av advokaternas erfarenheter ämnar belysa den speciella diskursiva problematik som omger det diskursiva området partnervåld mot män.

Tre relevanta teorier kommer att appliceras för att konkretisera det intervjusubjekten berättar, och kommer att leda till en fördjupande diskussion. Erving Goffman och Judith Butlers teorier kring gestaltning och samtal kommer att användas; Goffman för att utforska framträdande och aktör/mottagar- aspekter av samtalet mellan offer och advokat, och Butlers teorier kommer att användas som verktyg för att förstå framställandet, och framförallt, intervjupersonernas förståelse och intryck av manlighet/offer. Den tredje teori som kommer användas är Todd E. Migliaccios teori kring marginaliseringsprocesser av män som utsatts för relationsvåld. Migliaccios teori bygger på ett flertal studier och egna publikationer kring relationsvåld och förklarar varför män undviker att uttrycka utsatthet samt varför de av en mottagare kan ses som mindre legitima offer. De två sociologiska teorier som valts kommer alltså att användas för att utreda advokatens aktörskap och uppfattning av samtalet, och den

kriminologiska/rättssociologiska teori som kommer att användas är ämnad nyansera analysen av samtalet och mannens uttryck.

1. Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att ge en djupare förståelse av den rättsliga behandlingen av manliga brottsoffer. Som nämnt i inledningen, är manligt offerskap ett relativt outforskat område. Syftet är vidare att undersöka en mindre del av ett manligt brottsoffers kontakt med rättsväsendet för att nyansera det större problemområde som rättens syn på och behandling av manligt offerskap utgör (som beskrivet under Inledning). Detta för att vidare fördjupa kunskapen kring offerproblematik samt advokaters utförande av dessa klientsamtal. Möjligtvis kan detta leda till vidare forskning kring kompetens om denna specifika offergrupp inom rättsväsendet.

Arbetet kommer att göras med hjälp av insamlad empiri, i detta fall intervjuer med tre advokater som kommit i kontakt med denna problematik, och med advokatens perspektiv som grund. Varför advokatens perspektiv valts ut förklaras ytterligare under Avgränsning samt under Metod. För att nyansera arbetet och att ge en bättre grund för vidare diskussioner kommer även tidigare forskning som behandlar offrets perspektiv att användas.

Då fokus för forskningen kommer att ligga på erfarenheter kommer resultatet att bestå dels av mina egna genomförda kvalitativa intervjuer med rättsaktörer som varit i kontakt med manliga offer för relationsvåld, samt dels av liknande tidigare intervjuer utförda av andra forskare. De liknande intervjuer som kommer beskrivas är placerade i (6.) Resultat, istället för till under exempel "tidigare forskning", för att ge struktur och ytterligare dimension till det eget insamlade resultatet. Diskussionen kommer att behandla resultatet i förhållande till tidigare forskning, utvalda teorier, samt utföras i jämförelse med tidigare teoretiseringar kring ämnet. Arbetet kommer att utgå ifrån följande två frågeställningar; *Hur upplever advokaten ett samtal med en man som har blivit utsatt för relationsvåld av en kvinna?* samt *Vilka krav är det mannen måste förhålla sig till för att utgöra ett trovärdigt brottsoffer?* Första delen av frågeställningen är medvetet deskriptivt utformad. Den är formulerad för att lägga grund för arbetets empiriska delar. Den andra delen av frågeställningen är utformad för att lägga grund för den diskussion som påbörjats i Inledning, om mannens icke-kvalificering som trovärdigt brottsoffer. Den kommer användas som utgångspunkt för att se till den konflikt som finns mellan lagstiftningens "lika inför lagen"-princip och manliga brottsoffers upplevelser av diskvalifikation som brottsoffer i rättssystemets ögon (se vidare stöd för denna

diskvalifikation under Tidigare forskning). Den andra delen av frågeställningen kommer att analyseras under Analys; 7.1 Samtalet – roller, rollförväntningar, och formalitet, 7.2 Mannens ansikte, och 7.3 Mannens styrka.

1.1 Avgränsningar

Tydliga avgränsningar har gjorts mellan kvinnors och mäns upplevelser av våld i en relation. Ett förhållande där den ena parten blir slagen innefattar ofta ett visst mått av motvåld från den andra parten (Lövestadt & Krantz, 2012). Detta är särskilt tydligt när det gäller män som är offer för partnervåld (ibid). Då delfokus med denna uppsats är mannens kontakt med rättsväsendet kommer det eventuella gemensamma våldet inte att belysas. Det kommer att anges i texten om relationen inneburit våld från båda parter men kommer inte att ytterligare problematiseras. Det kommer att anges vid de tillfällen då intervjupersonen har beskrivit gemensamt partnervåld och där det gör sig i övrigt relevant för beskrivningar av händelser.

Ytterligare avgränsning görs mellan övrig kontakt med rättsväsendet och det presumtiva offret. Som vidare kommer att förtydligas under (4.) Metod existerar det stora etiska aspekter vid eventuell kontakt med brottsoffer, särskilt offer för våldsbrott i en privat miljö, som inte lämpar sig för en kandidatuppsats. Jag har därför inte genomfört någon direktkontakt med offren i fråga utan fokus kommer ligga på advokatens mottagande av samtalet. Vidare utesluts även kontakt med polis och brottsofferjourer. De skyddas båda av starka sekretessregler som även gör dem olämpliga för kandidatnivån. Det finns också mycket begränsade resurser knutna till manliga offer och brottsofferjourer och gör därför att den rent generaliserbara aspekten av populationen sjunker.

En tredje avgränsning görs mellan vad som *faktiskt* skett vid de samtal som advokaterna beskriver samt vad de *beskriver* av samtalet. Det som används i detta arbete är alltså vad intervjupersonerna *upplevt* och tolkat, det ämnar därför inte illustrera hur dessa samtal ser ut. Jag har alltså ej vid utförande och insamlandet av arbetets empiri suttit med vid advokatens och klientens samtal. Detta då som tidigare nämnt, det krävs stor hänsyn till etiska ställningstaganden och den starka sekretess som skyddar samtal mellan privatperson och advokat från offentligt ljus, vilket inte en kandidatuppsats ger utrymme till.

Vidare uteslöts på ett tidigt stadium icke-heteronormativa eller polygama relationer från arbetet då det har en ytterligare komplex dimension och begränsad tidigare forskning. Denna ytterligare kategori skulle inte ges en rättvis utredning på grund av tidsbegränsning och arbetets begränsade omfattning.

2. Tidigare forskning

Begränsad forskning har gjorts generellt på området relationsvåld där kvinnan varit förövare och offret varit manligt. De senaste åren har forskningen på detta område ökat, delvis kanske beroende på att kvinnlig våldsbrottslighet har fördubblats sedan 70-talet (Wetterqvist & Kordon, 2006). Betydligt vanligare är studier där kvinnan är offret för ett våldsbrott och förövaren är manlig.

Frågan om manliga offer som utsatts för våldsbrott och dessas kontakt med rättssystemet och/eller en advokat är än mer begränsad. Någon studie där fokus varit på advokat och offers samtal har inte uppkommit i sökningar som genomförts inför detta arbete, därmed inte uteslutit att det *kan* existera. Samtal med advokat och övrigt rättsväsende är dock något som relativt frekvent tas upp som en mindre fråga i de studier som finns under kategorin manliga offer för kvinnligt våld. Tidigare forskning som presenteras i detta arbete är därför ett urval av studier som *även* problematiserat kring kontakt med advokat/åklagare/polis. Den statistik som kommer att presenteras är även relevant för att ge tillräcklig substans till bakgrunden för de samtal som intervjupersonerna i min egen studie berättar om.

2.1 Tidigare forskning – ur en metodologisk synvinkel

För att få en översikt av tidigare forskning på området använde jag mig av Brymans (117/2011) modell över hur en litteratursökning ska gå till. Den består av följande 5 steg som jag följde:

- ”1. Läs böcker och artiklar som är bekanta eller som andra har rekommenderat och som har samband med forskningsfrågorna/problemformuleringen”
- 2a. För anteckningar om tankar som dyker upp under inläsningen av denna litteratur.
- 2b. Skriv ner viktiga nyckelord som återfinns i denna litteratur.
- 2c. Notera annan litteratur som refereras till eller som kan vara relevant och värd att följa upp.
3. Formulera nyckelord som passar den egna frågeställningen/problemformuleringen.
- 4a. Leta i biblioteket efter litteratur som har med det egna området att göra.
- 4b. Sök online efter lämpliga databaser.
- 5a. Gå igenom abstracts och titlar för att se om något kan vara av intresse.
- 5b. Gå in på/hämta hem de verk som valts ut (gå tillbaka till punkt 2).
- 5c. Leta regelbundet efter nya publikationer”

Mitt intresse för området utgick från "Abused Men – the Hidden Side of Domestic Violence" (Cook, 2009). Cook (2009) utgår från samtida forskning i USA och har därefter utformat och utfört intervjuer med ett antal utsatta män. Denna bok saknar dock en hel del av forskningsarbetens kännetecken och är till exempel inte peer-reviewed och kommer därför inte att användas vidare under arbetet. Den omnämns alltså enbart för att förklara var intresset för detta problemområde uppkommit. I samband med läsningen av denna bok läste jag även "Du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom" (Hellgren, Andersson & Burcar, 2015). Jag har även använt mig av Burcars forskning vid tidigare arbeten som jag utfört under utbildningen. Under läsningen av Cook (2009) och Hellgren m.fl. (2015) formulerade jag det problemområde jag valt att utreda i denna uppsats. De nyckelord som jag skrev ner, och som sedan utgjorde söksträng vid genomgång av elektroniska resurser var; partner + violence (or) abuse + male victims + hetero*. Detta ledde till steg 4b och 770 texter, varav 566 texter var peer-reviewed. Av de 566 studierna gjorde jag sedan ett urval baserat på antal "cited references" texterna hade, samt med en viss hänsyn till deras geografiska spridning och främst deras relevans för ämnet. En första sökning gjorde som även inkluderade + lawyer/barrister/legal rep*, vilket resulterade i ett mycket litet antal studier som saknade direkt relevans för ämnet, utan handlade snarare om andra ämnen, samt till underrubriker i de texter som slutligen valdes ut. Detta tillägg (+ lawyer/barrister/legal rep*) till söksträngen togs därför bort och återupptogs vid en sökning i referenshanterings-programmet Zotero, där samtliga texter sparades. Därefter gjordes en genomgång av texternas abstract. En kortare sökning efter tryckta källor gjordes i bibliotekskatalogen (Lovisa) och fokus låg då på svensk forskning där kvalitativa intervjuer gjorts. De kvantitativa studier som gåtts igenom har samtliga varit elektroniska resurser, med möjligt undantag av BRÅ (2014) då detta är ett tryckt arbete som även är tillgängligt elektroniskt. Anledningen till övervägande elektroniska resurser är då det per natur finns större tillgång till fler och nyare studier än i tryckt format. De tre kvalitativa texter som används redan i resultatet, "Marginalizing the Battered Male" (Migliaccio, 2002), och "Gestaltningar av Offererfarenheter: samtal med unga män som har utsatts för brott" (Burcar, 2005), och "Du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom" (Hellgren m.fl., 2013), har valts ut då de var relevanta utifrån problemformuleringen samt har metodologiskt gemensamma drag. Med hänsyn till urvalsgrupper, utgångspunkt för forskning, och samtalsstruktur vid intervjuerna är texterna relevanta i jämförelsesyfte. De ger alltså en ytterligare illustrerande och förklarande dimension till resultatet av mina intervjuer med advokater. Som tidigare nämnt kom dessa texter även upp vid de digitala tillägget i söksträngen som gjordes, ett ytterligare skäl till deras relevans.

Då det enbart finns ett fåtal studier i Sverige på området valde jag att använda även komplettera med internationella exempel. *Marginalizing the Battered Male* (Migliaccio, 2002) valdes då ett flertal av de texter som samlats in under steg 4b hänvisade till denna text. I övrigt valdes tre internationella studier ut från det material som framkommit under steg 5a, då de väl beskrev problemområdet och hade utförts på ett tydligt redovisat sätt. De texter som kommer att användas är; George & Yarwood (2004) som genomfört och analyserat en studie av 100 män i UK som tidigare uppgett utsatthet för relationsvåld av sin kvinnliga partner. Joselynes (2011) studie *Men's experiences of violence and abuse from a female intimate partner: Power, Masculinity, and Institutional Systems*, är en diskursiv analys över djupgående intervjuer som Joselyne (2011) genomfört med nio män som blivit utsatta för våld i nära relationer. Slutligen används Taylor & Sorenson (2005) *Community-based Norms about Intimate Partner Violence: Putting Attributions of Fault and Responsibility into Context*. Detta är en omfattande studie om placering av ansvar vid våld i nära relationer.

2.2 Tidigare forskning – statistik över förekomsten av våld mot män i nära relationer

Lövestad & Krantz (2012) studie *Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden* är en diskursiv studie av 173 manliga och 251 kvinnliga slumpmässigt utvalda svenskar. Svarsgrupperna fick frågor kring fysiskt våld och sexuellt tvång utifrån kategorierna "tidigare i livet" och "det senaste året" (Lövestad & Krantz 3/2012). Resultatet visade att 11 % av männen hade blivit utsatta för våld av sin partner tidigare i livet (Lövestad & Krantz 3/2012). Samma siffra (11 %) gällde för utsatta män det senaste året (ibid). De kvinnliga svarrespondenterna uppgav en lägre siffra på frågan "tidigare i livet", då 8 % blivit utsatta, men en högre siffra för "det senaste året", där siffran var 15.9 % (Lövestad & Krantz 3/2012). Lövestad & Krantz (6/2012) noterar att det inte finns någon tidigare studie över mäns utsatthet för våld men att studiens resultat är jämförbart med internationella liknande studier och resultat (av vilka några presenteras under 4.2). Lövestad & Krantz (6/2012) diskuterar även kring skillnaden i definition av våldet mellan den kvinnliga och manliga svarsgruppen; männen tenderar att beskriva skador som "mindre allvarliga" där kvinnor uppgett liknande skador som "allvarliga".

Nationellt centrum för kvinnofrids rapport "Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa" från 2014 har en svarsgrupp på 10 000 män och 10 000 kvinnor som är folkbokförda i Sverige. Rapporten (NCK, 48/2014) uppger att cirka 14% av kvinnor och 5% har blivit utsatta för grövre våld av en tidigare/nuvarande partner. Rapporten visar även att siffran för det senaste året är något högre för män (NCK, 51/2014), där 5,9% av männen utsatts, respektive 4,9% av kvinnorna har utsatts. Det dras dock inga tydliga linjer kring vem förövaren i fallen varit, enbart att prevalensen är något högre när det gäller våld från okänd än våld från partner.

2.3 Tidigare forskning – relevant forskning och tidigare teoretiseringar

Joselynes (2011) omfattande studie 'Men's experiences of violence and abuse from a female intimate partner: Power, Masculinity, and Institutional Systems' är även en relevant artikel att presentera. Joselynes (2011) ursprungliga tes är att män, genom strukturella och institutionella hinder, inte har möjlighet att anta "offerstatus" efter att ha blivit utsatta för partnervåld. Studien är gjord ur ett diskursanalytiskt perspektiv och fokus är de tillfrågade männens egna konstruktioner av vad som skett och hur detta påverkat eller framkommit vid rättshjälp eller annan institutionell hjälp. Forskningen baseras på Joselynes (2011) djupgående intervjuer med nio män som blivit utsatta för våld från kvinnor i nära förhållanden. Joselyne (39-40/2011) beskriver hur männen under samtal om vad som skett positionerar sig själv som ett motvilligt offer. Samtidigt uttrycker de en oro att få en social bekräftelse av sin identifikation som "dålig pappa" eller "dålig make", om de till exempel väljer att anmäla. Joselyne (41/2011) skriver även att detta leder till en dualistisk illustration av kvinnan som den "irrationella" eller "galna" och mannen som den "rationella". Detta - i kombination med mannens fysiska överlägsenhet – gör mannen osannolik som *legitimt* offer (Joselyne, 41/2011). Detta påverkar även hur de väljer att berätta om vad som skett, och i sin tur hur det uppfattas av mottagaren. Joselyne (49/2011) utreder även männens dilemma kring att söka institutionell hjälp då detta innebär en kollision av en mängd olika aspekter av maskulinitet och bundna förväntningar. Inför en eventuell kontakt med rättssystemet anger samtliga män i Joselynes (2011) studie att de snarare söker hjälp "för sin partners skull" (Joselyne, 53/2011). Männen väljer istället att se sig själv som "fixaren" (Joselyne, 53/2011) i en relation. Rollen av "fixaren" innebär att ett ansvar för den kvinnliga partners "ovanliga" beteende, där mannen försöker hitta en lösning. Detta resulterar i en diskvalificering av kvinnans roll som förövaren,

och fokuserar istället på hur hennes beteende ”ska kunna fixas” (Joselyne, 53/2011). Männerna i Joselynes (2011) studie drar sig även för att anmäla då de själva inte definierar kvinnans våld som kriminellt. Joselyne (77/2011) argumenterar vidare för att detta i sin tur påverkar hur samhällsinstitutioner såsom rättsväsende och journaler ser på manligt offerskap. Joselyne (57-60) skriver även om hur männen i studien upplevt en direkt misstro från representanter för rättsväsendet när de uppmärksammat det våld de utsatts för. Vidare berättar männen i studien att de känt sig kraftigt ”maktlösa” vid samtal i en rättsprocess (Joselyne, 58/2011). Slutligen, i sin studie, menar Joselyne (77-78/2011) att männens problematiska självdefinitionsprocess som presenteras i studien är ett resultat av den institutionella respons som ges till manliga offer för partnervåld. Denna studie visar alltså tydligt på hur representanter för rättsväsendet influeras av tidigare rollnormer och rollförväntningar i deras sätt att relatera till presumtiva manliga offer för relationsvåld.

George & Yarwoods (2004) studie ”Male Domestic Violence Victims Survey 2001” (presenterad 2004), utreder en fokusgrupp i UK där samtliga män tidigare uppgett utsatthet för kvinnligt våld. Studien visar att mellan uppemot 80 % av männen uppger oro att inte bli trodda eller att de inte skulle få objektiv rättslig hjälp vid en polisanmälan eller i en rättsprocess (George & Yarwood, 12/2004). 58 % av de engelska och walesiska männen svarade även att de inte trodde händelsen skulle rubriceras som tillräckligt allvarlig (ibid). Männerna uppgav även att 48 % (engelska och walesiska) / 74 % (irländska) hade anmält först efter fler än tio separata allvarliga incidenter. Av de svars personer i George & Yarwoods (13/2004) studie som valt att rapportera händelsen till polis uppgav 35 % att polisen ignorerat vad de berättat och 47 % av männen hade blivit varnade för att själva bli anmälda av utskickad polis. Cirka hälften av de tillfrågade männen angav att de sökt rättslig hjälp, och av denna grupp hade 30 % upplevt att deras anklagelser ignorerats helt. Enbart 30 % av de tillfrågade männen uppgav att den rättsliga representanten gett dem rådet att rättsligt konfrontera partnern, i övriga fall hade de fått rådet att ”sköta det privat”. Svarspersonerna uppgav även ett genomsnitt på tre år av pågående våld innan de valt att anmäla (George & Yarwood, 12/2004). George & Yarwood (22/2004) noterar även att majoriteten av rättsliga konsekvenser för deras svars personer inneburit familjerättsliga konsekvenser snarare än brottmålpåföljder, främst gällde det skilsmäso- eller barnvårdnads- mål. George & Yarwood (45-46/2004) anger vidare att de ämnat undersöka även juridisk biträden, juridisk rådgivning, samt åklagarmyndighetens, respons vid kvinnligt utövande relationsvåld. Detta har inte varit metodologiskt möjligt då för få av dessa svarsgrupper verkat insatta i frågan och

George & Yarwood (46/2004) uppger endast ha fått svar från en grupp utan vidare kommentar. Detta stämmer överens med de svar jag stötte på under min studie då ett flertal av advokater som söktes i tidigt stadiet svarade att de hade väldigt begränsat kunnande på området.

Taylor & Sorenson (2005) har gjort en omfattande studie om placering av ansvar vid våld i nära relationer. Studien, "Community-based Norms about Intimate Partner Violence: Putting Attributions of Fault and Responsibility into Context", är baserad på en deltagargrupp på 3,679 personer i Calofornia, USA. Studien (2005) kategoriserar inte efter kön men innehåller en relevant teoretisering kring problematiken med ansvarsbeläggning. Då avståndstagandet från våld i nära relationer är en formellt fastställd norm (lagstiftning) innebär den ett juridiskt ansvar för förövaren (Taylor & Sorenson, 21/2005). Samtidigt, enligt resultaten i Taylor & Sorensens (2005) studie, lägger en majoritet av svarspersonerna ansvaret för en lösning eller eventuell anmälan hos offret. Detta kolliderar med den privata miljö där våldet i en nära relation ofta sker, då de enda involverade är förövare och offer (Taylor & Sorenson, 21/2005). Denna kollision resulterar i en problematik för eventuella rättsliga påföljder och sanktioner för förövaren. Samtidigt läggs ett stort ansvar på offret. Taylor & Sorenson (24/2005) diskuterar även att detta kan betyda extra ansvar för ett manligt offer, där tydliga faktorer såsom överlägsen fysiska styrka gör att mannens offerstatus ifrågasätts. Mannens fysiska överlägsenhet var även något som togs upp i ett flertal av intervjuerna som jag genomförde.

3. Teoretisk bakgrund

3.1 Kort om val av teorier

Som nämnts i Inledning kommer tre teorier att användas, en kriminologisk/rättssociologisk och två sociologiska. Den rättssociologiska/kriminologiska teorin, Todd Miggliaccios teori kring ”marginalisering” i samband med misshandlade män, används då ämnet för det första dels rör sig mellan de tvingande normerande regler (lagstiftning) som våld i nära relationer överträder, och dels de regler som fastställer och omger den juridiska rådgivning som advokaten ansvarar för. För det andra då denna tvingande rättsliga struktur styr den sociala situation som samtalet mellan advokat och presumtivt offer utgör. Som nämnt i Inledning kan analys av rättsrepresentanters aktualisering av rättsnormer ge vidare förståelse av större sociala frågor (Hydén 31/2002). För att ge förståelse för de sociala och socialkognitiva aspekter som en kontakt mellan rätt och individ (i detta fall rätten och det manliga brottsoffret) används även två sociologiska teorier. Judith Butlers teori kring genus och kön som kommunikativa kroppsliga verktyg kommer att användas för att ge förståelse för ”manlighet”. Att ge en extra dimension för närvaron av ”manlighet” i problematiken kring manliga brottsoffers kontakt med rättssystemet är särskilt viktigt. Detta då den dogmatiska rätten ofta tenderar att knyta vissa egenskaper till manlighet/kvinnlighet och ansvarsförläggning/offerskap (Andersson, 263/2004). Vid en liknande rättsprövning kan även en uppdelning mellan det ”intellektuella” och det rent ”kroppsliga” göras (Andersson, 264/2004) vilket kan knytas till Butlers teori kring paralleller mellan det som presenteras rent fysiskt (kroppen) och det som kommuniceras språkligt till exempel genom samtal. Erwing Goffmans teori kring gestaltning och rollers trovärdighet kommer även presenteras. Goffmans ”trovärdighets”-begrepp är särskilt relevant i förhållande till rättens och samhällets legitimering av manliga brottsoffer.

3.2 Presentation av valda teorier

3.2.1 Miggliaccio och marginaliseringsteorin

Migliaccio (2002) diskuterar social ”marginalisering” av misshandlade män i ”Marginalizing the Battered Male”. Texten ”Marginalizing the Battered Male” (2002) utgår från en extensiv litterär analys av ett flertal studier av män som blivit utsatta för misshandel i en relation. Denna marginalisering som är det teoretiska verktyg som kommer användas i diskussionen är ett av Miggliaccios huvudbegrepp. Miggliaccio (208/2002) beskriver detta som “Men who

have been physically abused by their wives may feel marginalized, as their masculinity is called into question. It appears implausible for these men to exhibit traditional masculine characteristics, such as independence, strength, and control once they are labelled as victims.” Miggliaccio (206/2002) använder Connells (”Gender and Power”, 1987) begrepp ”hegemonisk maskulinitet” och dess konflikt med rollen av en utsatt man. Hegemonisk maskulinitet (Connell, 1987) innebär den samling normer som utgör definition av maskulinitet. Ett manligt offer för relationsvåld definierar Miggliaccio (206/2002) som ”marginaliserad maskulinitet”, och innebär alltså ett subjekt som faller utanför de normer som innefattas i en hegemonisk maskulinitet. Den marginaliserade gruppen blir en dualistisk motsats till normen och hamnar lägre i den sociala hierarkin (Miggliaccio, 208/2002). Denna kategori ses som antingen ”hyper-maskulina” eller ”effeminate” (feminina) vilket inordnar dem utanför den sociala gruppen och begränsar därför deras resurser och möjligheter i samhället (Miggliaccio, 208/2002). ”Accepting this possibility, it is understandable why many men would avoid those situations, experiences or behaviours that would designate them to a marginalized or subordinate status. This includes men who are victims of spousal abuse.” (Miggliaccio, 208/2002). För att undvika att falla under kategorin marginaliserad försöker många män anpassa sig efter den hegemoniska maskulinitet som existerar (Miggliaccio, 207/2002). Ett skeptiskt mottagande av polis, advokat, eller offerjourer kan ge mannen en upplevelse av att hans offerskap inte är legitimt (Miggliaccio, 217/2002). Ett manligt offer kan på många vis ses som ett slags ”rollspel” av mottagaren då detta strider mot den maskulina roll som individen antas inneha (ibid). En mottagare (i denna uppsats – intervjupersonerna) måste förhålla sig till den marginaliserade grupp som deras klient utgör. De måste även, kanske omedvetet, förhålla sig till den problematiska presentation av maskulinitet-/offer som deras klient ger.

3.2.2 Butler och Goffmans teorier om roller och kön

Judith Butlers teori, hämtad ur ”Bodies that matter’ – on the discursive limits of ‘sex’” (1993) och ”Dispossession: “The performative in the Political” (2013), kring genus och kroppen är relevant för detta arbete. Butler (1993) skriver om ”the gendered body” som ett kommunikativt uttryck. Detta är högst relevant vid de samtal som intervjupersonerna ämnar återge, vilket är applicerbart vid en diskussion kring hur roller som ”offer” och ”maskulinitet” kolliderar. Butler (39/1993) skriver att samtal och språk konkretiserar och

förkroppsligar roller och definitioner. På samma sätt som att ord i sig är ett kroppsligt uttryck producerar och reproducerar detta även kroppens definition på den sociala arenan (88/1993). Detta kan vara relevant vid en analys av hur de rättsliga och sociala normer (nämnt i Inledning) som är närvarande vid ett advokat/klient-samtal spelar in vid definitionen av brottsoffer och offerskap. Butlers (3/1993) teori behandlar den sociala och materiella interaktion som skapar normerande roller. Rollen och projektionen knuten till en viss kropp alltså, enligt Butler, sin betydelse genom samtalet. Dessa roller reproduceras sedan genom samtal och interaktion och blir något *konstant* att förhålla sig till. Detta *konstant* kommer att vara av intresse i analys-delen, då det är detta som i slutändan ska rättsligt och socialt legitimeras som brottsoffer. Butler (3/1993) beskriver det som; "For example the matter from which the speaking subject draws its nourishment in order to produce itself; the scenography which makes the performance feasible, representation as defined in philosophy, that is, the architectonics of its theatre, its framing in space-time, its geometric observation, its props, its actors, their respective positions, their dialogues, indeed their tragic relations, without overlooking the mirror, most often hidden, that allows the logos, the subjects, to reduplicate itself, to reflect itself by itself.". Den "feasible performance" som Butler skriver om blir den matrix som både mannen som blivit utsatt för våld i ett förhållande samt (och framförallt) advokaten som detta kommuniceras till, måste förhålla sig till och skapa en kognitiv förståelse av vid ett samtal.

Butlers (1993, 2013) teori kring genus-kodade uttryck kommer att kompletteras med Goffmans teori kring framträdanden och roller. Goffmans teori hämtas ur "Jaget och Maskerna" (1959), "Strategic Interaction" (1969), samt "Gender Advertisements" (1979). Goffman (1-2/1976) beskriver liknande reproduktion av normerande framträdanden, och detta förstärks av Goffmans begrepp "ritualisering". Ritualisering innebär att ett framträdande, och dess uppståndelse och sin mening, genom repetition institutionaliserats vilket leder till att framträdandet i förlängningen kan anses som *trovärdigt*. Enligt Butler (39/1993), och även i enlighet med Goffman (1976), saknar ett framträdande symboliskt värde utan sitt sammanhang. Uppträdandet och utförandet av rollen ger publiken viktig stimuli att kategorisera personens sociala status och informerar oss om vad som kan förväntas av personen i en social interaktion (Goffman, 1959/30). Projektionen av maskulinitet och offerskap får alltså sin innebörd genom en språklig kodifiering i en social kontext. Goffman (6/1969) skriver om "kommunikativ information" som ett redskap för att signalera och

presentera sina förväntningar till sin publik eller till mottagaren. Goffman (6/1969) beskriver en interaktion som ett samtal genom frågeställningar; frågeställaren (agenten) uttrycker ett påstående till subjektet som genom sin förförståelse av agenten, baserat på erfarenheter och stereotypiseringar, ska försöka besvara detta påstående ”korrekt”. Den kognitiva processen bakom denna interaktion, samt dess sannolikhet att uppfattas som ” trovärdig”, kräver normerad förförståelse hos både agent och subjekt. Enligt Goffman (1959/33) kan projektionen eller uttrycket av en viss roll ”(...) anta mening och stabilitet oberoende av vilka specifika uppgifter som för tillfället råkar utföras i dess namn. Fasaden blir en kollektiv representation och en realitet av egen kraft.”. Goffmans (1959) teori blir därför relevant i förhållande till vilka roller en interaktion mellan en advokat och ett presumtivt offer kan framställa. Angående den ” trovärdighet” Goffmans teori diskuterar kommer detta inte att behandlas i förhållande till om agenten (advokaten) litar på den framställning som offret ger, utan snarare i förhållande till agentens kognitiva uppfattande av situationen och offret som helhet. En juridisk prövning är inte upp till advokaten att göra, men en social kan ses som oundviklig, och bör därför nyanseras.

Butler (55/2013) förklarar att framträdanden påverkas av tidigare framträdanden och är i sin tur normativt reglerande för framtida uppfattningar om ”sanningar” och vad som anses trovärdigt. Denna trovärdighet kan återkopplas till de formaliserade normer som nämnts i Inledning, där Hydén (2002) kopplar repetition och rättsutövande till juridiskt upphöjda normer och rättslig tolkning av normer.

4. Metod

Valet av metod gjordes med hänsyn till det problemområde som skulle undersökas. Det är då relevant att urskilja undersökningens faktorer och faser (Lange, 195/2005). Materialet ska hämtas ur (1) erfarenheter och upplevelser, samt (2) hur dessa uttrycks. Scheffer (77/2005) beskriver två fält inom juridiska system som kan undersökas ur en mikro-sociologisk synvinkel; öppna eller stängda interaktionssystem. "Closed ones rely greatly on the elements that come about during their course, while open systems are greatly dependent on and shaped by prefabricated entities." (Scheffer, 77/2005). De två interaktionssystemen är direkt sammankopplade och utgör en helhet. "Helheten" är i sig otroligt komplex att utreda, inte minst då den består av många konstant föränderliga variabler (Scheffer, 79/2005). Scheffer (79/2005) skriver vidare att denna komplexitet inom helheten och dess mindre system utgör en metodologisk omöjlighet. Då fokus i denna uppsats kommer ligga på vad som sker vid kontakten mellan rättsrepresentant och ett presumtivt offer för relationsvåld - i detta fall mer specifikt mellan en advokat och ett manligt offer för relationsvåld - kan slutsatsen dras att det inte kan bli ett *övergripande* arbete. Infallsvinkeln kommer därför att ha betoning på de interaktionssystem som är "öppna" och tillgängliga för ett mindre utredande arbete. Offret, som är det instrumentella subjektet, är högst problematiskt att nå utifrån de etiska överväganden som ska göras samt de resurser som finns för ett kandidatarbete och det dominerande materialet kommer därför att innebära advokatens *kontakt* med offret. Övrig kontakt med rättsrepresentanter som offret kan ha är till exempel; brottsofferjourer. Brottsofferjourer, särskilt "mansjourer" är dock även att betrakta som "stängda" interaktionssystem med högt konfidentiellt ansvar. Detta har även tagit upp under (1.1) Avgränsning. Scheffer (79/2005) föreslår en annan utgångspunkt; "The contributions by the client, for instance, remain hidden while the lawyers part seems well-documented and, therefore, prominent in the analysis.". Scheffer (80/2005) beskriver advokatens nära kontakt med offret som en infallsvinkel som kan utredas relativt öppet. Advokaten kan även ses som en bearbetad "förstahands-källa" till det som offret varit med om (Scheffer, 80/2005). Advokaten bearbetar materialet ur en mängd arbetsperspektiv, såsom inför en eventuell rättsprocess, men även psykologiskt och verbalt – och är även van och tränad att göra dessa speciella bedömningar, då vad som upplevts, sagts, och dess framförande kan vara avgörande vid en rättssak (Scheffer, 80/2005). En sådan "rekonstruerande intervju" kan ge en unik inblick i det utforskade område som advokaters kontakt med manliga offer för relationsvåld utgör. Scheffer (83/2005) skriver följande; "Interviews with caseworkers are also useful: one

could call these interviews as well biographical, although they do not deal with the biography of the interviewee but with the biography of a statement or narrative. The researcher can ask those involved about how a point did come about and was worked out.”. Advokatens upplevelser och erfarenheter från samtal med presumtiva offer kan därför vara forskningmässigt värdefulla vid vidare utredningar kring manliga offers kontakt med rättsväsendet.

För att komplettera och nyansera de kvalitativa intervjuer som genomförts samt möjligen underlätta för strukturen av uppsatsen har jag även valt att kontinuerligt understödja det egeninsamlade materialet med de texter som valts ut. Detta för att lättare urskilja vad advokaternas upplevelser kan grundas i. Syftet är att tydligare illustrera den problematik som ligger till grund för intervjupersonernas berättelser. De referenser som används redan under resultatet är metodologiskt inhämtade och fria från tidigare applicerade teorier.

4.1 Kvalitativa intervjuer - Urval

Vid urval av intervjupersoner fanns ett flertal faktorer att ha i åtanke. Först och främst gjordes ett bekvämlighetsurval då personer valdes ut efter geografisk närhet. Detta ur en tidsmässig och ekonomisk synpunkt. Jag ville gärna undvika telefon eller ”mail”-intervjuer, och valde därför advokater med kontor i Malmö, Lund, och/eller Helsingborg. Vidare genomförde jag en digital sökning av de advokatbyråer som har varit mest aktiva inom området brottmål i Skåne de senaste 10 åren. Advokatbyråerna delade jag sedan in i två kriterier: (1) Vilka advokater som varit mest verksamma i relationsrelaterade våldsbrott, och (2) vilka advokater som varit mest aktiva i *spridda* mål. Med ”spridda” menas en större mängd varierade brottslighet, såsom sportrelaterat våld, rån, och även en del familjerättsliga tvister (som inkluderat anklagelser om våld mot partner). De två kategoriseringar baserades först och främst på bristen på tydliga fall av partnervåld där mannen varit offer, och därefter en beräkning av vilka advokater som *kan* ha haft mest ”osynlig” kontakt med denna form av brottslighet och därav även tillföra till resultatet. Detta resulterade i åtta namn på sex olika byråer. Jag kom i kontakt med sju av de åtta advokater. Kön var också en relevant faktor att ta i beaktande. Detta då dels, manliga advokater tenderar att ha manliga klienter (Dagens Juridik, 2014-05-19), och dels kan medvetenheten kring eventuella könsnormer och upplevelsen kring dem kan variera beroende på utgångspunkt. Viktigt är även att notera att

advokatycket är ett mansdominerat yrke, där en knapp tredjedel är kvinnor (Advokatsamfundet, 2014-12-31).

Av de sju advokater jag pratade med var det en som tackade ja till en intervju direkt, fyra hänvisade mig till kollegor och resterande tackade nej. Slutligen resulterade detta i intervjuer med två manliga och en kvinnlig advokat. Samtliga intervjupersoner hade arbetat mer än 15 år som advokat och vid ett flertal tillfällen stött på män som utsatts för våld från sin partner. Ytterligare relevant att notera är att detta urval blev representativt för könsspridningen inom advokatycket, se ovan. bör även nämnas att de tre advokater som intervjuades var de namn som nämndes vid vidare-rekommendationen av de advokatkollegor som skickade mig vidare.

4.2 Kvalitativa intervjuer – Intervjustruktur och utformning av frågor

Vid upplägg och genomförande av intervjuerna användes Brymans (131-132/2011) forskningsetiska principer: *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet*, och *Nyttjandekravet*. För att bibehålla dessa principer informerades intervjupersoner vid upprepade tillfällen, innan, under, och efter mötestillfället om vad deras medverkande skulle bidra till samt hur forskningen sedan skulle spridas. Samtliga intervjupersoner ville vara anonyma, vilket jag valde till fullo respekterat under arbetet - särskilt för att undvika skada för intervjupersonernas (IP) klienter och deras privatliv (Bryman 132/2011). Samtyckeskravet valde jag även att tolka efter Brymans (137/2011) beskrivning: ”Deltagandet var frivilligt, deltagarna kunde vägra att svara på vilken fråga som helst, de kunde när som helst avbryta intervjun, de kunde under en tvåveckorsperiod bestämma att den information de lämnat skulle uteslutas ur undersökningen.”. Detta för att IP skulle känna sig fria att diskutera sina upplevelser, erfarenheter, och intryck. Detta blev relevant när både IP2 och IP3 valde att enbart låta sig spelas in vid det första av respektive två samtal, samt när IP2 valde att ändra från möte på dennes kontor till telefonintervju.

Av likartade anledningar, att IP skulle känna sig friare att diskutera under intervjun, valde jag att göra en ”semi-strukturerad” intervjuform. En intervjuguide med fem inledande frågor som utformades med presumtionen, grundat i de val av intervjupersoner som gjorts, att IP skulle svara jakande på de två första frågorna. De resterande tre inledande frågorna ställdes för att kunna resultera i mer kortfattade svar för att leda in intervjupersonen djupare in i ämnet. De

inledande frågorna efterföljdes av tio direkta frågor främst utformade för att vara mer öppna för advokatens egen tolkning och engagemang i frågan. Tio uppföljnings- och sonderingsfrågor gjordes även ursprungligen. De tio uppföljningsfrågorna lades till för att utveckla diskussionen vidare och fånga upp eventuella detaljer. Även för att lägga så stort fokus som möjligt på IPs uppfattningar och tolkningar (Bryman, 415/2011). Jag valde medvetet att inte initialt fråga om advokatens egen roll utan lägga den reflexiva delen av intervjun i ett senare skede. Därav ställs frågan om advokatens eget kön (tror du mannen hade berättat detta för dig, som är ”X”, om det inte hade kommit upp i anslutning till något annat?) i ett sent skede av samtalet (först vid fråga 4 och 8).

Intervjuerna strukturerades efter de metodologiska överväganden som angetts, samt olika följdfrågor uppkom beroende på intervjupersonens erfarenheter och engagemang i olika delar samtalet. I de fall dessa variationer används i resultatet anges detta. Frågorna som ställdes var följande:

1. Har du i ditt yrkesliv stött på många offer för relationsvåld?
2. Har några av dessa varit manliga? Hur ofta är det mannen som är offret enligt din upplevelse?
3. Hur skulle du säga att en diskussion med ett manligt brottsoffer skiljer sig från en diskussion med ett kvinnligt brottsoffer? På vilket sätt? På vilket sätt ändrar du dina frågor till exempel?
4. Hur tror du att dessa brottsoffer upplever kontakten med sin ”X”(=manliga el kvinnliga) advokat?
5. Hur brukar den första kontakten te sig?

(Om jakande svar på fråga 2, vilket samtliga intervjusubjekt gav, följde följande frågor:)

6. Hur har dessa fall sett ut? (översiktligt förklaring av fallets karaktär, handlar det om grovt våld, våld med tillhygge, trakasserier etc, *endast översiktligt för att inte kränka klientens integritet*)
7. Hur har klienten definierat detta? Har klienten valt att använda ord såsom ”misshandel” eller liknande? Hur har du valt att definiera detta?
8. Tror du mannen hade berättat detta för dig, som är ”X (=kön)”, om det inte hade kommit upp i anslutning till något annat?”
9. Hur har samtalet sett ut angående en eventuell efterföljande rättsprocess?

10. Hur har resten av kontakten med rättsväsendet sett ut, enligt vad de berättat? Vad har du svarat angående detta?
11. Har de, enligt din vetskap, haft någon övrig institutionell kontakt, exempelvis med sjukvård, brottsofferjourer etc? Hur har de berättat om detta? Varför/varför inte? Hur har denna kontakt upplevts tror du?
12. Hur ser stödet ut för dessa brottsoffer från sin omgivning, enligt vad du upplevt? Har ni pratat om detta?
13. Har det funnits någon oro från klientens sida? Hur de kommer bemötas, om de kommer "tas på allvar" eller liknande? Har de uttryckt någon oro för att inte tas på allvar från dig? Tror du det påverkar att du är "X(=kön)"?
14. Har det funnits några förhoppningar från klientens sida?
15. Hur tror du i övrigt manliga offer känner sig när de berättar om detta för dig? Hur responderar du till det?

4.3 Kritik av metod

Som tidigare nämnt finns endast mycket begränsad svensk forskning på området. Därför disponerades uppsatsen i ett tidigt stadium för att ge plats för internationella exempel. De kvalitativa intervjuerna gjordes för att komplettera litteraturöversikten med en mer preciserad dimension. Det är dock viktigt att notera att maktbundna influenser i ett samtal kan variera beroende på vem som utfört den (Gubrium & Holstein, 1997). De svar som jag har fått, och hur jag har valt använda detta material, är inte direkt överförbara på de exempel som även används i uppsatsen men som är utförda av andra. Trots att liknande forskningsetiska ställningstaganden gjorts, frågor och urval konstruerats utifrån liknande grunder, och intervjuerna transkriberats noggrant, är det viktigt att notera att de inte kan analyseras identiskt och utan eftertanke kring vem som intervjuat.

5. Lagrum – relevant lagstiftning

De lagar som berörs i uppsatsen är också relevant att redovisa. Samtliga tidigare studier samt intervjuerna som genomförts har berört eventuella överträdande av två lagar. De exempel som ofta används vid intervjuer, i den forskning som används i denna uppsats, handlar om bland annat ”knuffningar”, ”slag”, och ”slag med tillhygge”. Samtliga skulle i en rättsprocess rubriceras efter följande lagar ur 3 kap, Brottsbalken:

5 § Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för [misshandel](#) till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. *Lag (1998:393)*.

6 § Är brott som avses i [5 §](#) att anse som grovt, döms för [grov misshandel](#) till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms dock till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är synnerligen grovt ska särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. *Lag (2010:370)*.

Det är även relevant att presentera dessa lagrum då advokaten kan antas ha gällande lagstiftning i bakhuvudet vid samtalet med klienten. Vidare finns det tvingande normerande regler för vem som får titulera sig som advokat i Sverige samt hur en advokat ska behandla och förhålla sig till den information som uppkommer vid ett samtal med en klient. Ur Rättegångsbalken återfinns följande;

8 KAP.

Om advokater.

1 §.

För riket skall finnas ett allmänt advokatsamfund. Stadgar för samfundet fastställas av regeringen.

Advokat är den som är ledamot av samfundet. (i enl. med senaste ändring SFS 2011:861)

4 §.

En advokat skall i sin verksamhet redbart och nitiskt utföra de uppdrag som anförtrotts honom och iaktta god advokatsed. En advokat är skyldig att förtiga vad han får kännedom om i sin yrkesutövning när god advokatsed kräver detta. I advokatverksamhet som bedrivs i bolagsform får endast advokat vara delägare

eller bolagsman, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag. En advokat är skyldig att hålla sina huvudmäns pengar och andra tillgångar avskilda från det som tillhör honom själv.

Detta är högst relevant i förhållande till vilka seder och vilken sekretess som definierar de intervjuer som ligger till grund för detta arbete.

Slutligen, bör även inkluderas två paragrafer ur Regeringsformen kap. 1;

2 § Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

9 § Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Paragraferna inkluderas för att understryka det allmänna ansvaret för främjandet av jämlikhet i samhället, samt rättens dogmatiska ansvar för ett könsneutralt utövande (med vissa undantag, exempelvis kvinnofridsbrott).

6. Resultat

Resultat kommer att presenteras under fyra underkategorier; (6.1) *Kort presentation av intervjupersoner*, (6.2) *Prata eller inte prata om det – Har offren berättat något tidigare*, (6.3) *Prata eller inte prata om det – med sin manliga/kvinnliga advokat*, och (6.4) *Samtal om eventuell anmälan och efterföljande rättsprocess*. 6.1 ger en kort presentation med bakgrundsinformation om intervjusubjekten. 6.2, 6.3, och 6.4 innehåller redovisning av intervjuerna och rubrikformulering är gjord med hänsyn till hur samtalet fortlöpt. Rubrikerna är alltså ej direkt strukturerade med samma röda tråd som frågorna (redovisade under 4.2), utan konstruerade efter intervjuernas innehåll.

6.1 Kort presentation av intervjupersoner

Intervjupersonerna kommer av tidigare nämnda anonymitetsskäl (se 4.2 "Intervjustruktur") benämnas som IP1, IP2, och IP3. Advokater är ofta ovilliga att ange en specifik inriktning på sin verksamhet då detta kan begränsa de mål som utsätts till dem, det anges därför ingen inbördes ordning eller statistik för att underbygga "främsta inriktningar". Dessa presenteras kort här:

- **IP1 (intervjuperson 1)**, intervju genomfördes 5 maj 2017 i Malmö på intervjupersonens kontor, samt per telefon 28 maj 2017. En manlig advokat som varit verksam mer än 30 år och medlem i Advokatsamfundet. Främsta inriktningar: Brottmål, Familjerätt, och Migrationsrätt.
- **IP2 (intervjuperson 2)**, intervju genomfördes 11 maj 2017 på ett av intervjupersonens tre kontor i Skåne, samt per telefon 15 maj 2017. En manlig advokat som varit verksam i mer än 30 år och medlem i Advokatsamfundet. Främsta inriktningar: Brottmål, Målsägandebiträde, och Familjerätt.
- **IP3 (intervjuperson 3)**, intervju skulle ursprungligen ske på intervjupersonens kontor i Malmö men ändrades av IP till telefonintervju, fördjupande svar samt utvecklande av svar efterföljde per mejl. Intervju genomfördes 12 maj, och mejl mottogs 16 maj. En kvinnlig advokat med mer än 15 verksamhetsår samt medlem i Advokatsamfundet. Främsta inriktningar: Brottmål, Familjerätt, Målsägandebiträde, och Allmän praktik.

6.2 Prata eller inte prata om det – Har offren berättat något tidigare?

Burcar (2005) diskuterar detta i sitt kapital "tala om och tala ut". "Den terapeutiska sidan av att tala om vad som skett är ofta något som används av brottsofferjourer. Burcar (2005) beskriver hur, i samtal med de som arbetar på brottsofferjourer, upplever att män ofta försöker dölja eller gömma undan det som har hänt "(...) men kan tydligt inte glömma det som hänt om man inte pratar ut om det, klart och tydligt.". Det kan alltså existera ett behov av att rent verbalt konkretisera vad som skett. Därför var en del av frågorna utformade för att utreda om männen ofta uttryckte något som advokaten kunde uppleva som terapeutiskt samtal. IP2 (2017-05-11) berättade följande; "När de väl börjar prata så brukar det lossna hos männen, och ibland så till den milda grad att de berättar allt som har hänt historiskt och just nu i relationen. Ja allt från behandlingen av parets barn och till att man får väldigt mycket information från mannen om allt möjligt när det väl lossnar. Men annars kan det vara väldigt väldigt tyst.". IP2 fick följdfrågan: "tror du detta påverkas av om de berättat det tidigare?", varpå IP2 (2017-05-11) svarade "Nej jag vet inte, det handlar väl mycket om man knutit an till klienten eller inte, annars finns där ju en lång sträcka innan de säger något alls."

IP3 (2017-05-12) berättade om ett möte med en klient där kontakten med advokat och rättsystem skedde i ett sent skede, men mannen vid ett flertal tidigare tillfällen varit i kontakt med mansjouren i Malmö. Offret ifråga behövde juridisk rådgivning kring sin skilsmässa, och hade alltså inte uppsökt IP3 på grund av frågan om eventuell misshandel. Mannen som IP3 (2017-05-12) berättade om hade genomgått flera år av psykisk och fysisk misshandel med upprepade försök att ta sig ur relationen. IP3 (2017-05-12) berättade att kontakten med denna man varit unik, i jämförelse med liknande fall som IP3 haft tidigare, då mannen varit "bestämd" i sin sak. IP3 (2017-05-12) upplevde då att mannen fått berätta om vad som försiggått under samtal med mansjouren och därför inte valt att anmäla förrän det blev "ohållbart". IP3 upplevde detta som att mannen i detta fall inte längre verkade inneha behovet att "prata ut" om vad som skett utan enbart fokuserade på den juridiska rådgivningen. Istället pratade mannen väldigt öppet och tydligt om vad som skett i relationen för IP3. I detta fall hade kvinnan vid tidigare tillfällen "kontrollerat mannen" och "skickat uppemot ett hundratal sms om dan" för att få veta vad mannen gjorde (IP3, 2017-05-12). "Det är ofta så såna här fall börjar som sedan leder till kontrollerande våld" (IP3, 2017-05-12). Det hade även funnits närvarande hot om fortsatt våld och viss egendom hade förstörts (såsom mobiltelefon). IP3 (2017-05-12) berättade att hon och klienten hade "skrattat tillsammans åt hur absurd situationen varit när hon liksom kastat hans mobil på honom". IP3 (2017-05-12) berättade att mannen i detta fall, förutom kontakt med mansjour, hade ett stort stöd hos sin familj. "Hur

dom upplever ens partner (föräldrarna) kan ju också vara relevant. I detta fall var familjen inte jätteförtjusta i kvinnan, så de ställde sig på barnets sida. Jag kan uppleva att i såna fall där det är lättare att lämna kan det snarare finnas ett visst socialt stöd för att mannen skulle lämna kvinnan.” (IP3, 2017-05-12). IP3 (2017-05-12) uppgav även att det var lättare att prata med mannen eftersom han fått så mycket övrigt socialt stöd och som tidigare nämnt varit speciellt ”bestämd”. Trots att det familj och ett flertal vänner haft vetskap om vad som skett hade dock inte mannen ifråga blivit uppmuntrad att anmäla (IP3, 2017-05-12).

IP1 (2017-05-05) berättar om en markant skillnad mellan kvinnliga och manliga offer för partnervåld; ”Kvinnorna berättar ju direkt om de här med sina väninnor men det gör ju inte männen i första taget”. Det finns alltså en stark ovilja att tala om våldet med sina vänner. Detta är något männen nästan alltid berättar enbart för sin advokat, berättade IP1 (2017-05-05). ”Det är ju inget man berättar för sin kompis om man går ut och dricker öl ”Ja, jag får stryk av min fru”. Jag tror inte män pratar om detta med andra män” (IP1 2017-05-05).

På frågan angående övriga sociala skyddsnät svarade IP1 (2017-05-05) att männen han varit i kontakt med genomgående verkar ha saknat detta. ”Nej männen har ju generellt sätt också jättedåligt skyddsnät. Kvinnorna har ju kvinnojourer och så. Mannen har ju... ja asså det finns väl en mansjour och männen har ju ibland när vi har varit på förhör på familjevåld så har ju faktiskt utredaren gett mannen ett kort till mansjouren därför att då har ju mannen berättat att det faktiskt är han som har blivit utsatt för en massa saker i förhållandet. Men jag tror inte många män går dit heller de tar inte den kontakten.” (IP1, 2017-05-05). IP2 (2017-05-11) berättade liknande kring eventuella samtal om social skyddsnät; ”Nej det har jag inte varit med om att de verkar ha. Det kan ju till och med vara i den situationen som till exempel det jag håller på med nu när mannen försvarade sig men ändå så att säga inte är målsäganden. Men där fanns en hotbild mot mannen från kvinnans familj, kvinnan som enligt honom är den som slår honom. Han hade inget eget skyddsnät vad jag vet, eller jo en av föräldrarna, men annars hade han inte berättat för någon kollega eller för vännerna. Där fanns ingen som kunde hjälpa honom.”. Samtalet med IP2 gick här över till eventuellt samhälleligt skydd, om de diskuterat till exempel mansjouren som ett alternativ. ”Ja samhället ska ju ge samma skydd, det ska ju vara könsneutralt. Men jag har aldrig varit med om någon man som tagit kontakt med till exempel mansjouren, och då har jag ändå haft en hel del såna här fall om man jämför med kollegorna.” (IP2, 2017-05-11).

6.3 Prata om det eller inte prata om det – med sin manliga/kvinnliga advokat?

Till IP1 (2017-05-05) ställdes då följdfrågan; ”Men tror du mannen hade berättat detta för dig, som också är man, om det inte hade kommit upp i anslutning till något annat?”. På detta svarade IP1 (2017-05-05) att ”Nej för det första tror jag de flesta män inte tar rättslig kontakt annars.”. En andra följdfråga blev då; ”Har det då enbart kommit upp under samtal?”. IP1 (2017-05-05) svarade ”Ja åh ja definitivt, och då frågar jag ofta om dom vill göra en polisanmälan och då har de alltid sagt nej. Då är det liksom plötsligt inte lika farligt längre.”. Efter att ha upprepat delen av frågan om advokatens egna kön skulle ha betydelse vid dessa samtal fortsatte IP1 (2017-05-05) ”Det är ju attityder och beteende som måste förändras och det är ju normer och så när det finns en sorts föreställning om att en kvinna kan ju inte göra ett sånt här brott, men det kan en man. Det är ju typiskt en man att göra ett sånt här brott. Så sitter de här och berättar om en kvinna som gör det, till mig en man. Det blir kanske lite skevt.”.

Även vid intervjun med IP3 ställdes följdfrågan ”Tror du att mannen (som IP3 tidigare berättat om) berättat detta om det inte uppkommit apropå något annat?”. IP3 (2017-05-12) svarade ”Nej jag tror verkligen inte mannen hade tagit upp detta annars, jag frågade ju honom om det.”. IP3 (2017-05-12) förklarade detta som att mannen inte initialt verkat säker på vad juridisk rådgivning skulle leda till. Följdfrågan till IP3 blev: ”Tror du det påverkar samtalet att det är ett manligt offer och du är en kvinnlig advokat?”. IP3: ”Nja, asså det känns som fler män vågar berätta sånt här för mig om man jämför med för kanske tio år sen. Som det fallet jag berättat om nu när mannen faktiskt var bestämd i sin sak. Det kändes ju otänkbart innan när detta var mer tabubelagt så att säga.” (2017-05-12). I ett efterföljande mejlkonversation med IP3 (2017-05-16) tog intervjupersonen åter upp detta och skrev följande; ”Jag har tänkt på att man kanske borde få önska kön på sin advokat. Som man gör i migrationsrätt nu där man liksom tydligt för önska kön på sitt biträde. Om en man till exempel hade kunnat säga typ ”jag vill ha en kvinnlig advokat istället” när han vill berätta att han blivit misshandlad av sin fru kanske fler skulle berätta det.”.

Hellgren m.fl. (87/2016) beskriver liknande samtal där män undviker att överhuvudtaget ta upp problemet; ”En man i vår studie menar exempelvis att han inte vill avslöja vad han varit med om, fysisk misshandel, av rädsla för att bli uppfattad som svag.”. Även i förhållande till

polisen eller sin advokat, eller åklagaren, är detta inte något mannen väljer att ta upp (Hellgren m.fl., 87/2016). Vid frågan om det skiljer sig på vad manliga/kvinnliga offer för relationsvåld uttrycker angående händelseförloppet för sin advokat svarade IP1 följande: ”Mmm, ja asså det är ju såhär att generellt sett så vill ju mannen oftast inte berätta att han har blivit slagen av nån kvinna, man vill inte anmäla heller, för på nått sätt anses väl det lite skämmigt att man har fått stryk av en kvinna. Så mörkertalet är säkert jättestort, man vill ju inte berätta att liksom jag har fått stryk av min fru.” Vid flera tillfällen nämns ”skämmigt” som en förklaring till att utsatthet för partnervåld inte kommit fram vid tidigare förhör, utan ofta nämns för första gången enbart för advokaten. Däremot är detta något som kan nämnas i enrum i samtal med advokaten, men offret väljer ofta att inte göra en polisanmälan och i vissa fall även dra tillbaka vad som sagts under polisförhör. ”Ofta framför männen med mycket kraft att dom blivit provocerade vid flera tillfällen, men säger aldrig ”slagna” liksom.” (IP1, 2017-05-05).

IP2 (2017-05-11), som vid intervjutillfället arbetade med ett icke-avslutat fall med ett manligt offer för relationsvåld och därav inte ville kommentera särskilt specifikt, beskrev stora skillnader mellan samtal med manliga och kvinnliga offer. På frågan angående eventuella skillnader svarade IP2 (2017-05-11) ”Det borde inte skilja så mycket egentligen, men det gör det verkligen.”. IP2 fick då följdfrågan; ”Påverkar det ditt eller offrets uttryckssätt tror du?”. IP2 ”Eh, nej det skiljer mer då själva gärningen är ju så att i 99 fall av hundra är mannen den fysiskt starkare parten och kvinnan den svagare och då blir ju följaktligen samtalet olika. Vi är ju båda medvetna om att det är så, han är starkare. När man diskuterar med en kvinna gör man det utifrån vetenskapen att hon inte kan freda sig medan mannen kan det men aktivt väljer att låta bli och det brukar vi tala om mycket. Varför har han inte gjort något? Och då försöker man ju såklart att vara så saklig som möjligt, men det kanske man inte alltid är det vet jag inte riktigt.” (IP, 2017-05.11).

Vidare frågades IP2 (2017-05-11) om hur de tror offret upplever kontakten med sin manliga advokat (fråga 4): ”Jaa, vad ska jag säga det finns ju inget riktigt facit för mig. Jag vet inte vad de sagt till en kvinna.”. IP2 fick då följdfrågan: ”Men känner du att det påverkar samtalet att du är man och offret i fallet är man?”. IP2 (2017-05-11) svarade: Rent teoretiskt finns det ju flera olika offer det kan finnas ett kvinnligt offer som biträds av en kvinnlig advokat eller en manlig advokat och de kan finnas ett manligt offer som biträds av en kvinnlig advokat eller manlig och likadant är det med förövaren. Det finns en flora av möjligheter här. En man är ju

självlklart standardformen för förövare här. Men ofta tänker jag att det inte finns någon riktig korrelation mellan vilket kön manliga offer väljer att företrädas av. Det är snarare när man knyter an till dem som person, oavsett om det är man eller kvinna. Det är helt enkelt inte bundet till samma kön om man tänker offret och könet på dess biträde. Men sen kanske det är lättare att knyta an till någon som också är man jag vet inte. Eller jo det är det nog, jag tror jag knyter an lättare till män. Men med offret vet jag inte.”.

6.4 Samtal om eventuell anmälan och efterföljande rättsprocess

IP1 (2017-05-05) menar att mannen ofta uttrycker en uppgivenhet efter initiala polisförhör. Detta är något IP1 (2017-05-05) medger även påverkar hur han i sin tur relaterar till offret. Särskilt anges fysiska skillnader som en stor grund till misstro. ”Jag kan ju föreställa mig att om en man säger att han blir slagen hela tiden och kvinnan är liten och späd och han berättar detta till polisen finns det nog en väldigt stor skepsis där, det blir liksom ”men vad är det här”, det är svårt att tro på”... Det är mycket lättare att tro på andra hållet.” (IP1, 2017-05-05). Detta är något som IP1 (2017-05-05) säger att han kanske instämmer i, när klienten själv uttryckt det. IP1 (2017-05-05) beskriver vidare att han ofta får höra mannen uttrycka oro kring att ”(...) kvinnan ska anmäla offret istället för något han inte har gjort eller ställa till stora scener” (IP3, 2017-05-05). Det finns alltså en underliggande tanke kring att vid social uppmärksamhet skulle fokus läggas på kvinnans bild av händelserna. IP3 (2017-05-12) beskriver liknande hur männen kan nämna att det finns en bild av ”att det inte är mannen som slår kvinnan liksom” (IP3, 2017-05-12) och det då kan kännas lönlöst att anmäla. Däremot berättar IP3 (2017-05-12) att det verkar bli lättare för klienten att berätta vad som skett desto oftare de upprepar berättelsen. I detta fall skedde kontakten med advokaten i ett sent skede i rättsprocessen och polisförhör hade redan hållits (IP3, 2017-05-12). ”Vid detta laget var det ett öppet samtal och verkade inte jobbigt att berätta längre, det verkar på något sätt lättare att prata om senare. Men jag tänker att det kanske var mycket jobbigare första gången.” (IP3, 2017-05-12).

Burcar (136/2005) menar att en initial viktimisering i bemötandet med polisen kan vid senare tillfällen förstärkas vid ett möte med åklagare eller advokat. Det kan till exempel uppfattas som påfrestande med de frågor som åklagaren/advokaten ställer inför rättegången. IP1 (2017-05-05) berättar om att det ofta kan vara ett mycket känslösamt samtal när en klient berättar att

de blivit slagna av sin partner. ”Ofta är männen väldigt ledsna när de berättar om det här” (ibid). Det anges även att det kan vara väldigt känsligt att prata om och komplicerat att få en tydlig bild av vad som skett. IP1 beskriver hur svårt det kan vara att ta upp en eventuell rättsprocess när tonen på samtalet är så känsligt, och mannen redan känner sig väldigt utsatt (2017-05-05) Samtidigt, berättar intervjupersonen, upplever IP1 att samtalet med advokaten ofta känns som en ”safe-zone” där det går bra att berätta om vad som skett då det är underförstått att advokaten inte kommer berätta detta vidare. IP1 (2017-05-05) berättar att detta även är något som ”kommer på tal” under samtal om andra rättsfrågor. Vid frågan om det finns någon stark vilja att gå vidare till åtal svarade IP1(2017-05-05), som tidigare nämnt, att ” då frågar jag ofta om dom vill göra en polisanmälan och då har de nästan alltid sagt nej. Då är det liksom plötsligt inte lika farligt längre (IP1, 2017-05-05). Denna ”förminskning” av händelseförloppet och dess seriositet återges vid upprepande tillfällen i intervju med både IP1 och IP3. Detta berättas dock inte vid samtal med IP3 (2017-05-12), den kvinnliga advokaten, som snarare berättar att det är väldigt ”förlösande” samtal där männen ofta berättar öppet och tydligt vad de upplevt. Däremot finns det en genomgående ovilja att benämna det som skett i några juridiska termer (såsom ”misshandel” eller ”ofredande”) vilket IP3 och IP1 berättar att de då anpassar även sitt eget språk efter. IP2 (2017-05-11) berättar att ”Man klär det aldrig i juridiska termer själv när de berättar hur det är, i alla fall gentemot de kvinnliga offren. Män vet jag inte riktigt. Där kanske det är lättare att säga ”men det är misshandel du har blivit utsatt för”. Sen tänker man ju på om både de manliga och kvinnliga offren hade berättat annorlunda om de hade varit en kvinnlig advokat som satt framför dom. Men det vet jag ju inte det kan jag ju som sagt aldrig testa.”.

Burcar (140/2005) berättar att män ofta efter ett ”rationellt-val” perspektiv väljer att inte anmäla utsatthet för våld då inte några ”personliga” förklaringar tas upp. ”Snarare är det anledningar att *inte* polisanmäla som lyfts fram (polisen kommer ändå inte att gripa gärningsmannen, brottet beskrivs som mindre allvarligt, kontakt med polisen utesluter hämnd, polisanmälan kan leda till rättegång)” (Burcar, 140-141/2005). Liknande visar Migliaccios (217/2002) studie att samtliga män som blivit utsatta har upplevt olika mått av misstro vid rapportering till polis. Hellgren m.fl. (88/2016) skriver om hur svarspersonerna ofta känner denna oro inför en eventuell anmälan; ”Männen i vår studie beskriver vidare att det finns en allmän misstänksamhet mot misshandlade män; om en man blir utsatt för våld av en kvinna har han förmodligen gjort någonting mot henne först. De framhåller att de därför varit rädda för att själva bli misstänkta för att bära skuld till våldet.”.

Det fall som IP3 (2017-05-12) berättade om ledde till en fällande dom. Mannen i detta fall beskrev att han under en längre tid blivit kontrollerad, fått egendom förstörd, samt fått saker kastade på sig och även vissa former av våld (lätta slag, knuffar etc). De åtalspunkter som kvinnan blev fälld för var de som hon under domstolsprocessen erkände till, resterande lades ner. IP3 (2017-05-12) hade haft efterföljande kontakt med sin klient som berättade att läget blivit bättre efter domen men detta berodde snarare på att parterna till exempel inte längre delade bostad.

7. Analys

Analysen är uppdelad med störst fokus på samtalet (7.1) men med två kortare analyserande stycken kring det manliga offrets rädsla ”att förlora ansiktet” (7.2), samt vikten av mannens fysiska styrka (7.3). Detta då 7.2 och 7.3 är av relevans för en utökad förståelse för samtalet. Rubriksättning och struktur av innehåll är gjord för att besvara den andra frågeställningen för denna uppsats, att diskutera och undersöka de krav på offerslegitimitet som ett manligt brottsoffer måste förhålla sig till vid ett möte med rättsystemet. I detta fall utgör grunden för ”möte med rättsystemet” de samtal som advokaterna (intervjupersonerna) beskrivit.

7.1 Samtalet – roller, rollförväntningar, och formalitet

Vid ett första möte med en klient kan antas att advokaten vill skapa sig en bild av vad som skett. Något som gör de fall intervjupersonerna berättar om som något särskiljande är att klienten ofta inte uppsöker advokaten på grund av utsatthet för våld i relation. Om detta framkommer under samtal och på vilket sätt varierar beroende på klient. Som IP2 (2017-05-11) berättade ”När de väl börjar prata så brukar det lossna hos männen, och så till den milda grad att de berättar allt som har hänt historiskt och just nu i relationen (...) Men annars kan det vara väldigt väldigt tyst”. IP2 hänvisar detta till om man ”knyt an” till klienten eller ej. IP2 hänvisar först till att eventuell anknytning inte beror på variabeln ”kön” men säger sedan; ”Eller jo det är det nog, jag tror jag knyter an lättare till män.” (se vidare under 7.3). IP3 återger hur hon och klienten till exempel ”skrattat tillsammans åt hur absurd situationen varit när hon liksom kastat hans mobil på honom”. Goffman (35/1959) skriver ” ”För om individens aktivitet ska bli meningsfull för andra måste han mobilisera sin aktivitet så att den under interaktionen uttrycker det han vill förmedla.”. Det finns alltså ett abstrakt ”trovärdighets”- krav för samtalets framgång. För att klientens berättelse ska få betydelse hos advokaten krävs att aktiviteten visar på vissa gemensamt överenskomna karakteristika. Detta kan vara vad intervjupersonerna menar när de beskriver att de upplevt ha ”knyt an”.

Det finns även formaliserade värden som advokaterna måste förhålla sig till. Formaliserade värden eller ”idealtyper” (Goffman, 39/159) är socialt upphöjda, eller institutionaliserade, stimuli som ger publiken kunskap om vilken roll som framställs. Framställningens repetition skapar en kognitiv och social reflexivitet, där en social roll samtidigt får och ger sin innebörd varje gång den framförs (Goffman, 33/1959). Rollen eller den sociala fasaden kan, beskriver

Goffman (33/1959), "(...) anta mening och stabilitet oberoende av vilka specifika uppgifter som för tillfället råkar utföras i dess namn. Fasaden blir en kollektiv representation och en realitet av egen kraft.". Två framträdande idealtyper som advokaten måste förhålla sig till är dels i förhållande till (1) klienten och dels (2) sin egen formaliserade roll. I förhållande till klienten (1) kan advokatens egen kunskap och förväntan på klienten, i detta fall "offret", göra sig gällande. Som IP1 berättade "(...) det finns en sorts föreställning om att en kvinna kan ju inte göra ett sånt här brott, men det kan en man. Det är ju typiskt men man att göra ett sånt här brott. Så sitter de här och berättar om en kvinna som gör det, till mig en man. Det blir kanske lite skevt.". I detta stycke illustreras både intervjupersonens förväntningar på idealtypen (Goffman, 39/1959) för offer (1), och intervjupersonens förväntningar på sin egen roll (2). Ytterligare berättade IP1 att "Jag tror inte män pratar om detta med andra män.". Här visar IP1 tydligt på den kollektiva realitet som både agent och subjekts maskulina roller innebär, samt sin egen uppfattning om sin objektiva roll som advokat. Det blir högst paradoxalt när intervjupersonen själv är man och grundar detta i sin erfarenhet av samtal med utsatta män. Den maskulina rollen förlitar sig på socialt för-disponerade idévärden. Den formaliserade föreställningen å andra sidan, om *advokaten*, kräver inkluderandet av Goffmans begrepp "fasad" som är tätt sammankopplat med "rollen". Goffman (30/1959) skriver om fasad; "Som inslag i den personliga fasaden kan vi inkludera: insignier på ämbete eller rang; kläder, kön, ålder, och raskarakteristika, storlek, och utseende, hållning, talmönster, ansiktsuttryck, gester och liknande.". Att denna fasad är trovärdig och skapar den förväntade förståelse hos publiken kräver inte enbart att den är i enlighet med den förväntning som publiken har, utan även att den är i enlighet med de förväntningar som advokaten själv har på sin egen fasad och dess innebörd för rollen. Detta innebär även ett rent formellt ansvar att upprätthålla de formaliserade normer som återges under "4. Lagrum – relevant lagstiftning". "När en individ spelar en roll förutsätter han av sina observatörer att de ska ta de intryck som framskapas inför dem på allvar. De förväntas med andra ord tro på att den person de ser framför sig verkligen besitter de egenskaper som han förefaller besitta, att den uppgift han utför kommer få de konsekvenser som underförstått görs gällande och att saker och ting på det hela taget är vad de förefaller att vara." (Goffman, 25/1959). Advokaten måste alltså förhålla sig till rollförväntningar på klienten (offret, mannen), sig själv, och - mest grundläggande – dessa förväntningars innebörd för premisserna för samtalet.

Butler (82/1993) skriver i "Bodies that matter" – on the discursive limits of "sex" om samtals *tvingande* natur. Butler (82/1993) skriver om språket som "formaterande". Samtalets struktur

definierar och cementerar agent och subjekts roller, och dess interrelationella samband (Butler, 83/1993). Genom att se till denna maktbundna aspekt av språket blir advokaternas ordval belysta. Som IP1 berättade undviker männen att benämna sin utsatthet som att ”de blir slagna” utan snarare att ”dom blivit kraftigt provocerade” (se vidare under 5.3). Både IP1 och IP3 har angett att de anpassar sitt språk efter klientens. IP3 uppgav dock att han oftare ändrar sitt språk gentemot kvinnliga offer då det upplevs lättare att använda juridiska termer för händelseförloppet.

7.2 Mannens ansikte

Migliaccio (217/2002) skriver om mannens oro att ”förlora ansiktet” om han offentliggörs som ett offer. Eftersom, som Migliaccio (2002) beskriver det, manligheten utgörs av normerade förväntningar blir avslöjandet av en offerroll ett slags medgivande till ”fraud”. Detta blir en ond cirkel då mannens utsatthet blir en källa till skam och vidare till tystnad kring vad som skett vilket i sin tur möjliggör fortsatt våld (Migliaccio, 217/2002). Som IP1 berättade är det oftast ”skämmigt” för mannen att berätta om utsatthet för våld i förhållandet. Det finns även en risk att bli stämplad som omanlig. Enligt Migliaccios definition av marginaliserad maskulinitet är det en lägre social kategori och något många män vill undvika att falla innanför. Vid ett samtal med (till exempel) en advokat kan mannen därför vara benägen att minimera sina egna skador för att mottagaren inte ska uppleva dem som marginaliserade. Detta liknar det Hellgren m.fl. (2016) tar upp angående männens benägenhet att ”tona ner våldet”. Detta förmedlar att de inte är svaga, eller ”offer”.

IP2 beskriver hur samhället skydd för offer ska vara könsneutralt men fortsätter med ”Men jag har aldrig varit med om någon man som tagit kontakt med till exempel mansjouren, och då har jag ändå haft en hel del såna här fall om man jämför med kollegorna.”. Detta citat visar på en stark ovilja hos männen att förmedla sig som ”offer”.

7.3 Mannens styrka

Den hegemoniska maskulinitet som står i motsats till Migliaccios (212/2002) definition av marginaliserade män uppmuntrar till styrka, självständighet, och kontroll. När män uttrycker utsatthet för våld av sin kvinnliga partner - som kan anses som den mindre starka,

självständiga, och med kontroll – kan detta därför anses som osannolikt då dessa dualistiska roller kolliderar. Förväntningen på mannens möjlighet att fysiskt/psykiskt försvara sig utesluter därför hans upplevelser av utsatthet från en kvinna. Detta var något även intervjusubjekten tog upp. IP2 benämnde det som "(...) i nittionio fall av hundra är mannen den fysiskt starkare parten och kvinnan den svagare och då blir ju samtalet olika. Vi är ju båda medvetna om att det är så, han är starkare.". IP2 hänvisar även till att med en manligt offer utgår man därför från premissen att offret *haft möjlighet* att försvara sig men aktivt valt att inte göra det. Vidare ifrågasatte IP2 "Varför har han inte gjort något? Och då försöker man ju såklart vara så saklig som möjligt, men det är kanske man inte alltid är det vet jag inte riktigt.". Det finns en ofrånkomlig förväntan på mannens offerskap i dessa citat. Som Taylor & Sorenson (2005), se vidare under "4.2 – Tidigare forskning relevant forskning och tidigare diskussion, utrett finns en väldigt specifik problematik kring ansvarsbeläggning vid relationsvåld. Juridikens offentliga arena, där en rättsprocess för det manliga presumtiva offret ska utspelas, kolliderar med den privata arena där brottet utförts. Som Taylor & Sorenson (24/2005) tar upp lägger detta stor press på offret, då offret ges ensamt ansvar för anmälan. För ett manligt offer kan denna press bli dubbel där faktorer såsom mannens styrka gör honom mindre sannolik som offer (Taylor & Sorenson, 24/2005).

IP1 berättade att offrets överlägsna styrka och dess korrelation till offrets trovärdighet är något hans klienter ofta uttrycker. IP1 instämde ibland i detta, om klienten själv uttryckt det. Som nämnt i (2.) tidigare forskning, enligt bland annat George & Yarwood (2004), är det vanligt att manliga offer för kvinnligt våld ges rådet att "sköta det privat" istället för i en rättsprocess. IP3 beskriver liknande att det kan finnas en känsla av "att det är lönlöst att anmäla".

8. Slutsatser och förslag på vidare forskning

I första hand är det viktigt att diskutera de formaliserade roller och normer som, som detta arbete visat på, gör sig gällande i samtal mellan advokater och manliga brottsoffer. De formaliserade normer som gör sig gällande är den lagstiftning och de juridiskt anvisande regler, som tagits upp under Lagrum, som intervjupersonerna återkopplat till. De formaliserade rollerna utgörs av brottsoffer och advokat (rättsrepresentant). Presumtionen att någon, i enlighet med rättsliga normer, som utsatts för brott ska behandlas ”opartiskt och sakligt” och med beaktande av allas likhet inför lagen, samt att det offentliga ska verka för jämlikhet, kan ifrågasättas. Ett direkt efterföljande av rättsliga normer bör alltså inte leda till ett ifrågasättande av ett manligt brottsoffer trovärdighet. Trots detta återger intervjupersonerna samtal om oro och upplevelser av misstro och icke-legitimering av offerskap. Det finns alltså en konflikt mellan det nästintill könsneutrala skydd som rätten ska utgöra och manliga offers upplevelse av rättsystemets syn. Som IP2 nämnde, rätten ska vara könsneutral men det existerar trots detta en ”känsla av att det är lönlöst att anmäla”.

I andra hand är det viktigt att återkoppla till den diskussion om samtalens normcementerande funktion som förts under analysen. De roller, rollförväntningar, och normer som identifieras under analys-delen reglerar även framtida tolkningar av vad som ska representera ett manligt offer för relationsvåld ur en rättsdogmatisk synvinkel. Den hegemoniska maskulinitet som Miggiaccio hänvisar till placerar män som inte innefattas av de krav som ställs upp på manlighet, alltså många av de män som utsatts för våld från en kvinna, hamnar utanför det samhälleliga skyddsområdet. Det är även viktigt att belysa de paralleller som kan dras mellan de samtal som återgivits och det språkligt tvingande som Butler skrivit om. Som beskrivet i analys-delen kan språk användas för att fastställa men även reproducera och cementera idéer och kännetecken kopplade till ett visst kön. I förhållande till manliga brottsoffer blir detta en konflikt mellan de representationer för manlighet som kolliderar med de förväntningar som ställs på brottsoffer. För att återkoppla till det rättssociologiska intresse som beskrivits under den inledande delen av uppsatsen är denna konflikt viktig att understryka. Ur ett rättsociologiskt perspektiv är det viktigt att se till juridikens och samhällets samspel. Att manliga offer för relationsvåld inte ses som trovärdiga är ett större socialt, samhälleligt, och juridiskt problem. Rätten är auktoritativt uppbyggd i förhållande till samhället och rättskipningens legitimitet är beroende av att dess normer speglar samhällets. Här är det viktigt att belysa att de krav som ställs på ett manligt brottsoffer inte överensstämmer med

enbart de formella krav som sätts, utan även på de samhälleliga rollförväntningar som detta arbete visat på.

Slutligen, är något som samtliga intervjupersoner nämnt den begränsade forskning och utbildning kring manliga offer för relationsvåld som existerar. Avsaknaden av tillräckligt vetande på området har blivit tydligt dels vid insamling av tidigare forskning och dels vid urval av intervjupersoner. Som analysen i detta arbete påvisat är en möjlig ingång till denna icke-belysta offergrupp genom deras kontakt med rättsväsendet. Då detta fortfarande är en offertyp med substantiellt mörkertal och viss skam knuten till sig är en nåbar synvinkel genom advokatsamtal. Som advokaterna i denna studie nämnt är kvinnligt relationsvåld ofta något som kommer på tal när ett manligt offer söker hjälp angående ett annat juridiskt problem.

Denna studie påvisar framförallt två områden inom svensk forskning där vidare studier och analys bör bedrivas. För det första, är manlig utsatthet för kvinnligt relationsvåld, särskilt i samband och korrelation med skuldbeläggning, ett område med begränsad förståelse. Lövestadt och Krantz (2011) studie visade tydligt på att manliga offer för relationsvåld kan vara lika vanligt förekommande, och vidare analys kring orsak och förebyggande insatser bör göras.

För det andra, visar detta arbete på den begränsade kunskap och utbildning kring manliga offer för relationsvåld som kan påvisas bland svenska advokater. Som redogjordes för i (4.2) ”Kvalitativa intervjuer – urval” samt (2.2) ”Tidigare forskning – relevant forskning och tidigare teoretiseringar”, svarade flera av de initialt tillfrågade advokaterna att de hade väldigt begränsat kunnande på området. Denna begränsning i kunnande och utbildning kring manliga offer för relationsvåld verkar även vara representativt för många andra juridiska representanter och samhälleliga institutioner.

Källförteckning:

Tryckta publikationer:

Andersson, U. "Hans (ord) eller hennes? – en könsteoretisk analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp". (2004). Bokbox förlag, Sverige.

Brottsförebyggande Rådet – "Brott i Nära Relationer – En nationell kartläggning". (2014). Stockholm.

Bryman, A – "Samhällsvetenskapliga metoder". (2011). Liber, Sverige.

Butler, J. 'Bodies that matter' – on the discursive limits of 'sex'. (1993). Routledge, New York.

Butler, J & Athanasiou, A - Dispossession: "The performative in the Political" (2013).

Connell, R. "Gender and Power" (1987). Allen & Unwin, US

Cook, W. P – "Abused Men – The Hidden Side of Domestic Violence". (2009). 2nd ed. Preager Publisher, USA.

George, J M & Yarwood, D J. - "Male domestic violence victims survey – Main findings" (2004). Dewar Research, UK.

Goffman, E – 'Gender Advertisements' (1979). The society for the Anthropology of Visual Communication, The Macmillan Press Ltd, UK.

Goffman, E – 'Strategic Interaction' (1969). University of Pennsylvania Press, US.

Goffman, Erving "Jaget och Maskerna. En studie i vardagslivets dramatik". (1959). New York: Doubleday & Company.

Gubrium, J F & Holstein, J A - "The new Language of Qualitative Method" (1997). Oxford University Press, UK.

Hellgren, L & Andersson, A & Burcar, V. "Du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom" – en studie av män som utsatts för våld i nära relationer". Socialvetenskaplig tidskrift, vol 1, 2015.

Hydén, H. "Normvetenskap". (2002). Studentlitteratur, Lund.

Joselyne, S - "Men's experiences of violence and abuse from a female intimate partner: Power, Masculinity, and Institutional Systems" (2011). University of East London. UK

Lange, B – "Researching Discourse and Behaviour as Elements of Law in Action". s. 175-194. Hämtat ur: Banakar, R & Travers, M. "Theory and Method in Socio-Legal Research". (2005). Hart Publishing, UK.

Lövestad, S & Krantz, G - "Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden" (2012). BioMed Central Ltd, Sverige.

Migliaccio, T. "Marginalizing the Battered Male", The journal of Male Studies SAGE. (2001.)

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCF) - "Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa" (2014). Uppsala, Sverige.

Scheffer, T – "Courses of Mobilisation: Writing Systematic Micro-Histories of Legal Discourse.". s.75-90. Hämtat ur: Banakar, R & Travers, M. "Theory and Method in Socio-Legal Research". (2005). Hart Publishing, UK.

Taylor, C A & Sorenson, S B - "Community-based Norms about Intimate Partner Violence: Putting Attributions of Fault and Responsibility into Context". (2005). Published: "Sex Roles", Volume 53, Issues 7-8, October 2005, pages 573-589.

Wetterqvist, A & Kordon, S. "Gärningsmannen är en kvinna: en bok om kvinnlig brottslighet" (2012). Telegram Förlag, Sverige.

Övriga källor:

"Män väljer manliga försvarare - trots att kvinnor många gånger är skickligare i sin advokatgärning" – De Basso, S. Publicerat: 2014-05-19. Hämtat: 2017-06-20.